

VẬN DỤNG TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH TRONG ĐỊNH HƯỚNG GIÁO DỤC, ĐÀO TẠO, BỒI DƯỠNG THỂ HỆ TRẺ HIỆN NAY

TS. BÙI THANH TUẤN^(*)

Tóm tắt: Chủ tịch Hồ Chí Minh - lãnh tụ thiên tài của cách mạng Việt Nam, anh hùng giải phóng dân tộc, danh nhân văn hóa thế giới. Trong suốt quá trình lãnh đạo cách mạng Việt Nam, Người luôn dành cho thế hệ trẻ tình cảm sâu sắc và sự quan tâm, chăm sóc, giáo dục ân cần. Bài viết khái quát tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục, đào tạo, bồi dưỡng thế hệ trẻ, từ đó xác định một số nhiệm vụ cần thực hiện trong sự nghiệp giáo dục - đào tạo hiện nay.

Từ khóa: Chủ tịch Hồ Chí Minh; thế hệ trẻ; Việt Nam

1 Những nét chính trong tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục, đào tạo, bồi dưỡng thế hệ trẻ

Tư tưởng Hồ Chí Minh là một hệ thống quan điểm sâu sắc, toàn diện về những vấn đề cơ bản của cách mạng Việt Nam, là sự kế thừa và phát triển các giá trị truyền thống của dân tộc và tinh hoa văn hóa nhân loại, là sự vận dụng và phát triển sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lênin vào điều kiện cụ thể của nước ta. Trong hệ thống tư tưởng của Người, vấn đề giáo dục, đào tạo, bồi dưỡng thế hệ trẻ được đề cập khá toàn diện, sâu sắc và có giá trị thực tiễn lâu bền; thể hiện vai trò, tầm quan trọng, mục tiêu và phương pháp giáo dục lớp người kế tục sự nghiệp cách mạng vừa “hồng”, vừa “chuyên” “Vi lợi ích mười năm thì phải trồng cây, vì lợi ích trăm năm thì phải

trồng người”⁽¹⁾; “Muốn xây dựng chủ nghĩa xã hội phải có con người xã hội chủ nghĩa”⁽²⁾.

Tư tưởng về giáo dục, đào tạo, bồi dưỡng thế hệ trẻ của Chủ tịch Hồ Chí Minh không những thể hiện trong nhiều tác phẩm mà được lồng ghép, xen kẽ trong các bức thư, bài phát biểu, bài nói chuyện và trong cả những vần thơ của Người. Đây là vấn đề được Hồ Chí Minh đặc biệt quan tâm, dù trong bất kỳ hoàn cảnh nào ngay cả trước lúc Người đi xa. Không chỉ thể hiện qua tư tưởng về giáo dục, đào tạo, bồi dưỡng thế hệ trẻ, Chủ tịch Hồ Chí Minh còn luôn hiện thân là người thầy mẫu mực chăm sóc cho sự nghiệp trồng người của dân tộc. Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục, đào tạo, bồi dưỡng thế hệ trẻ được khái quát ở **một số nội dung cơ bản** sau:

Thứ nhất, về vai trò, tầm quan trọng của giáo dục, đào tạo, bồi dưỡng thế hệ trẻ. Giáo dục có vị trí vô cùng quan trọng, góp phần

^(*) Bộ Công an

nâng cao dân trí, đào tạo nhân lực, bồi dưỡng nhân tài để xây dựng và bảo vệ Tổ quốc; việc xây dựng và hoàn thiện nhân cách con người, đặc biệt là thế hệ trẻ, thanh thiếu niên. Theo Hồ Chí Minh, “Không có giáo dục, không có cán bộ thì cũng không nói gì đến kinh tế, văn hóa”⁽³⁾. Ngay sau khi nước nhà vừa giành được độc lập, trong Thư gửi các học sinh (tháng 9/1945), Chủ tịch Hồ Chí Minh đã bày tỏ niềm tin vào thế hệ tương lai của nước nhà: “... Trong công cuộc kiến thiết đó, nước nhà trông mong chờ đợi ở các em rất nhiều. Non sông Việt Nam có trở nên tươi đẹp hay không, dân tộc Việt Nam có bước tới đài vinh quang để sánh vai với các cường quốc năm châu được hay không, chính là nhờ một phần lớn ở công học tập của các em”⁽⁴⁾.

Với tư duy chiến lược, xác định rõ việc chuẩn bị lớp người kế tục sự nghiệp cách mạng của Đảng, của dân tộc cần chăm lo đào tạo, bồi dưỡng, giáo dục thế hệ trẻ một cách chủ động, tích cực, Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu ra luận điểm sâu sắc: “Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là một việc rất quan trọng và rất cần thiết”⁽⁵⁾. Chủ tịch Hồ Chí Minh coi đào tạo, bồi dưỡng thế hệ trẻ là vấn đề chiến lược, là nhiệm vụ quan trọng ở mỗi giai đoạn cách mạng. Tư tưởng này càng có ý nghĩa sâu sắc trong bối cảnh đất nước đang đầy mạnh sự nghiệp đổi mới, công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế vì mục tiêu “Dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh”. Chủ tịch Hồ Chí Minh cho rằng, trong bất kỳ điều kiện nào, thế hệ trẻ cần phải học tập. Năm 1959, Người viết: “Ngày nay, ta đã được độc lập, tự do, thanh niên mới thật là người chủ tương lai của nước nhà. Muốn xứng đáng vai trò người chủ, thì phải học tập”⁽⁶⁾. Đây là sự trân trọng, là niềm tin vào thế hệ trẻ, trí thức trẻ; đồng thời cho thấy tư duy biện chứng đúng đắn của Người trong việc xem xét, đánh giá vai trò của thanh niên đối với sự phát triển của đất nước.

Thứ hai, về mục tiêu đào tạo, giáo dục, bồi dưỡng thế hệ trẻ. Trong bài nói chuyện tại Trường Đại học Nhân dân, ngày 19/01/1955,

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nêu lên ba vấn đề xung quanh việc học: “Học thế nào? Học cái gì? Học để làm gì?”⁽⁷⁾, trong đó, “Học để làm gì?” chính là vấn đề then chốt của đạo đức cách mạng ở thế hệ trẻ. Để làm rõ hơn vấn đề “học để làm gì?”, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã đối lập phân tích sự khác biệt về chất giữa việc học tập trong xã hội cũ với mục đích học tập của thanh niên trong xã hội mới. Trong xã hội cũ, học tập là để phụng sự cái tôi cá nhân bé nhỏ. Mục đích của đi học “là cốt được mảnh bằng để làm ông thông, ông phán, lĩnh lương nhiều, ăn ngon, mặc đẹp. Thế thôi, số phận dân tộc thế nào, tình hình thế giới biến đổi thế nào, không hay, không biết gì hết”⁽⁸⁾. Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ đích danh mục đích của lối học đó là “cá nhân chủ nghĩa”, “cá nhân chủ nghĩa nó đẻ ra cái tư tưởng danh lợi, chỉ muốn làm ông này ông khác, bà này bà khác”⁽⁹⁾. Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: “Học bây giờ với học dưới chế độ thực dân phong kiến khác hẳn nhau. Bây giờ phải học để: - Yêu Tổ quốc.../Yêu nhân dân.../Yêu lao động.../Yêu đạo đức... Học để phụng sự ai?/Để phụng sự Tổ quốc, phụng sự nhân dân, làm cho dân giàu, nước mạnh, tức là để làm tròn nhiệm vụ của người chủ nước nhà”⁽¹⁰⁾. Trong lời huấn thị tại Đại hội sinh viên lần thứ hai, ngày 07/5/1958, Chủ tịch Hồ Chí Minh trở lại vấn đề trên: “Đối với thanh niên trí thức như các cháu ở đây thì cần đặt lại câu hỏi: Học để làm gì?/Học để phụng sự ai?/Đó là hai câu hỏi cần phải trả lời dứt khoát thì mới có phương hướng để sửa chữa khuyết điểm của mình”⁽¹¹⁾. Theo Người, sứ mệnh, mục tiêu lớn lao, cao cả của giáo dục là đào tạo thế hệ trẻ trở thành những người công dân có ích cho xã hội. Muốn vậy, mỗi nhà trường, cơ sở giáo dục phải là cái nôi nuôi dưỡng những bài học về đạo lý làm người, về nhân cách sống với những lý tưởng, hoài bão cao đẹp, thắp lên trong tâm trí người học những tình cảm trong sáng, nhân ái, vị tha. Đồng thời, cung cấp cho họ những tri thức cần thiết, sát với thực tiễn để phục vụ nhân dân, đất nước.

Thứ ba, về nội dung đào tạo, giáo dục, bồi dưỡng thế hệ trẻ. Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, đào tạo, giáo dục, bồi dưỡng thế hệ trẻ một cách toàn diện cơ bản là phải có đủ đức và tài, trong đó lấy “đức” làm gốc. Bởi lẽ, “Dạy cũng như học phải biết chú trọng cả tài lẫn đức. Đức là đạo đức cách mạng. Đó là cái gốc, rất là quan trọng. Nếu không có đạo đức cách mạng thì có tài cũng vô dụng”⁽¹²⁾. Tại Đại hội sinh viên Việt Nam lần thứ hai (năm 1958), Chủ tịch Hồ Chí Minh nhấn mạnh: “Thanh niên bây giờ là một thế hệ vẻ vang, vì vậy cho nên phải tự giác tự nguyện mà tự động cải tạo tư tưởng của mình để xứng đáng với nhiệm vụ của mình. Tức là, thanh niên phải có đức, có tài”⁽¹³⁾. Hơn nữa, phẩm chất “hồng” và “chuyên” cần được kết hợp một cách nhuần nhuyễn trong cấu trúc nhân cách của thế hệ trẻ, trí thức trẻ cách mạng trong thời đại mới. Ngoài ra, cần coi trọng giáo dục sức khỏe, thể chất con người là nội dung quan trọng trong chiến lược bồi dưỡng thế hệ trẻ. Người căn dặn: “phải rèn luyện thân thể cho khỏe mạnh. Khỏe mạnh thì mới có đủ sức để tham gia một cách dẻo dai, bền bỉ những công việc ích nước, lợi dân”⁽¹⁴⁾.

Thứ tư, về phương pháp đào tạo, giáo dục, bồi dưỡng thế hệ trẻ tự ý thức học tập, rèn luyện và lấy gương người tốt việc tốt để đào tạo, bồi dưỡng. Chủ tịch Hồ Chí Minh nhắc nhở thanh niên phải tự tu dưỡng, tự rèn luyện thành những người vừa có đạo đức tốt, vừa có trình độ văn hóa, nghiệp vụ chuyên môn để có thể nhận và hoàn thành mọi nhiệm vụ được giao: “Thanh niên bây giờ là một thế hệ vẻ vang. Vì vậy, cho nên phải tự giác, tự nguyện mà tự động cải tạo tư tưởng của mình để xứng đáng với nhiệm vụ của mình”⁽¹⁵⁾. Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, trong giáo dục, bồi dưỡng thế hệ trẻ cần “lấy ngay những gương tốt đó của các cháu và những gương tốt, việc tốt trong nhân dân để giáo dục các cháu”⁽¹⁶⁾. Người yêu cầu, những người lớn tuổi phải là tấm gương và có trách nhiệm dìu dắt giúp đỡ thanh niên: “Các đồng chí già là rất quý, là gương bên

đầu tranh, dìu dắt, bồi dưỡng, đào tạo thêm đồng chí trẻ. Đồng chí già phải giúp đỡ cho đồng chí trẻ tiến bộ. Như thế đòi hỏi ở đồng chí già phải có thái độ độ lượng, dìu dắt đồng chí trẻ. Đó cũng là một tiêu chuẩn đạo đức cộng sản chủ nghĩa”⁽¹⁷⁾. Người còn cho rằng, giáo dục trong nhà trường chỉ là một phần, cần có giáo dục ngoài xã hội và trong gia đình để giúp cho giáo dục trong nhà trường được tốt hơn. Vì vậy, Người nhắc nhở: “Giáo dục trong nhà trường dù tốt mấy nhưng thiếu giáo dục trong gia đình và ngoài xã hội thì kết quả cũng không hoàn toàn”⁽¹⁸⁾. Trong bài nói chuyện tại Hội nghị cán bộ phụ trách thiếu nhi toàn miền Bắc, ngày 19/02/1959, Chủ tịch Hồ Chí Minh căn dặn: “Công tác giáo dục thiếu niên, nhi đồng rất quan trọng, đó là nhiệm vụ đào tạo thế hệ tương lai cho Tổ quốc... Giáo dục thiếu niên, nhi đồng là trách nhiệm của các cô, các chú, của gia đình, của nhà trường, của đoàn thể, của xã hội. Trẻ em trong như tấm gương, cái tốt dễ tiếp thu, cái xấu cũng dễ tiếp thu. Nếu nhà trường dạy tốt mà gia đình dạy ngược lại, sẽ có những ảnh hưởng không tốt tới trẻ em và kết quả cũng không tốt. Cho nên muốn giáo dục các cháu thành người tốt, nhà trường, đoàn thể, gia đình, xã hội đều phải kết hợp chặt chẽ với nhau”⁽¹⁹⁾. Chủ tịch Hồ Chí Minh cũng luôn nhắc nhở những người làm công tác giáo dục phải nhận thức đúng đắn “giáo dục là sự nghiệp của quần chúng”. Người yêu cầu gia đình, nhà trường và xã hội phải hợp thành sự thống nhất ở mục tiêu giáo dục, phương pháp giáo dục để tạo ra合力 cùng một hướng. Cho nên, đòi hỏi phải có sự phối hợp giữa nhà trường, gia đình và xã hội trong việc đào tạo, bồi dưỡng thế hệ trẻ.

2. Một số định hướng giáo dục, đào tạo, bồi dưỡng thế hệ trẻ theo tư tưởng Hồ Chí Minh hiện nay

Trong bối cảnh đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, phát triển kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa với điều kiện hội nhập quốc tế, đặc biệt là tác

động của Cách mạng công nghiệp 4.0, xây dựng nền kinh tế số..., thế hệ trẻ được đặt ở vị trí trung tâm trong chiến lược phát triển nguồn nhân lực của đất nước. Vì vậy, cần xác định rõ nội dung, yêu cầu mới đối với giáo dục, bồi dưỡng, nâng cao trình độ học vấn, chuyên môn nghiệp vụ, khoa học - công nghệ cho thế hệ trẻ. Điều này đã được chỉ dẫn bởi tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục, đào tạo, bồi dưỡng thế hệ trẻ. Theo đó, để vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục, đào tạo, bồi dưỡng thế hệ trẻ, ***cần tập trung vào một số nhiệm vụ trọng tâm*** sau:

Một là, tăng cường sự lãnh đạo của Đảng, quản lý của Nhà nước đối với công tác đào tạo, bồi dưỡng thế hệ trẻ. Ở Việt Nam hiện nay, với sự lãnh đạo của Đảng, Nhà nước đóng vai trò trụ cột trong việc xây dựng một nền giáo dục thực sự vững mạnh. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ rõ: “Giáo dục nhằm đào tạo những người kế tục sự nghiệp cách mạng to lớn của Đảng và của nhân dân ta do đó các ngành, các cấp đảng và quyền địa phương phải thật sự quan tâm hơn nữa đến sự nghiệp này”⁽²⁰⁾. Do vậy, Đảng và Nhà nước ta luôn khẳng định vai trò của giáo dục, coi phát triển giáo dục là quốc sách hàng đầu. Đồng thời khẳng định, sự nghiệp giáo dục - đào tạo, bồi dưỡng thế hệ trẻ là nhiệm vụ không chỉ riêng ngành giáo dục hay của tổ chức Đoàn Thanh niên, tổ chức hội. Mỗi người dân đều có trách nhiệm đối với việc học tập, nhưng phát triển nền giáo dục nước nhà phải là vấn đề của toàn xã hội, của những người làm công tác giáo dục, đặc biệt là các nhà lãnh đạo, quản lý giáo dục. Điều này là yêu cầu cốt lõi, một lần nữa được khẳng định tại Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 04/11/2013 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XI về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế và tiếp tục được Đại hội lần thứ XII, XIII của Đảng kế thừa, phát triển.

Hai là, thực hiện đồng bộ các giải pháp nhằm phát huy vai trò của thế hệ trẻ trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc theo tinh thần của Nghị quyết Đại hội lần thứ XIII của Đảng và Chỉ thị số 42-CT/TW ngày 24/3/2015 của Ban Bí thư Trung ương Đảng về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống văn hóa cho thế hệ trẻ, giai đoạn 2015 - 2030. Đồng thời, bảo đảm sự phối hợp chặt chẽ giữa gia đình - nhà trường - Đoàn Thanh niên - xã hội trong đào tạo, bồi dưỡng thế hệ trẻ toàn diện về mọi mặt; trong đó, chú trọng nguyên tắc đào tạo gắn với bồi dưỡng, tin tưởng giao việc, tạo điều kiện để cán bộ trẻ được trải nghiệm, phấn đấu và trưởng thành. Ưu tiên tạo điều kiện và cơ hội để thế hệ trẻ được học tập, rèn luyện, trau dồi đức tài... tương xứng với yêu cầu, nhiệm vụ của thời kỳ mới. Văn kiện Đại hội lần thứ XIII của Đảng cũng xác định rõ mục tiêu của giáo dục - đào tạo trong giai đoạn tới là: “Chú trọng hơn giáo dục đạo đức, nhân cách, năng lực sáng tạo và các giá trị cốt lõi, nhất là giáo dục tinh thần yêu nước, tự hào, tự tôn dân tộc... khơi dậy khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc và bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa”⁽²¹⁾. Bên cạnh đó, muốn thế hệ trẻ trưởng thành để thay thế xứng đáng thế hệ trước, dẫn dắt thành công thế hệ sau không gì khác chính là đội ngũ những người trẻ được tôi rèn thường xuyên, liên tục thông qua thực tiễn, được nâng cao cả về tri thức, bản lĩnh và kinh nghiệm. Tập trung cho việc xây dựng nguồn cán bộ trẻ, bảo đảm quy hoạch cho trước mắt và lâu dài, “phải khéo léo kết hợp cán bộ già với cán bộ trẻ”, “không nên coi thường cán bộ trẻ”, như Chủ tịch Hồ Chí Minh đã căn dặn.

Ba là, đổi mới, hoàn thiện nội dung, phương pháp bồi dưỡng, giáo dục thế hệ trẻ theo tinh thần Nghị quyết số 29-NQ/TW, Nghị quyết Đại hội lần thứ XIII của Đảng. Trước hết, cần tập trung đổi mới nâng cao chất lượng giáo dục chủ nghĩa Mác - Lênin,

tư tưởng Hồ Chí Minh, làm cho chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh thực sự trở thành nền tảng tư tưởng và định hướng tinh cảm trong thế hệ trẻ Việt Nam. Giáo dục, bồi dưỡng cho thế hệ trẻ về truyền thống dân tộc, truyền thống cách mạng của Đảng, đạo đức cách mạng, sống và làm việc theo pháp luật. Vì vậy, cần “chuyển mạnh quá trình giáo dục từ chủ yếu trang bị kiến thức sang phát triển toàn diện năng lực và phẩm chất người học; từ học chủ yếu trên lớp sang tổ chức hình thức học tập đa dạng, chú ý dạy và học trực tuyến, qua internet, truyền hình, các hoạt động xã hội, ngoại khóa, nghiên cứu khoa học; giáo dục nhà trường kết hợp với giáo dục gia đình và giáo dục xã hội. Đào tạo con người theo hướng có đạo đức, kỷ luật, kỷ cương, ý thức trách nhiệm công dân, xã hội; có kỹ năng sống, kỹ năng làm việc, ngoại ngữ, công nghệ thông tin, công nghệ số, tư duy sáng tạo và hội nhập quốc tế”⁽²²⁾. Không ngừng nâng cao trình độ văn hóa, nắm bắt những tri thức khoa học hiện đại, làm cho thế hệ trẻ biết kết hợp chặt chẽ giữa yêu nước và yêu chế độ xã hội chủ nghĩa trong hành động, thực hiện thắng lợi sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

Bốn là, mỗi thanh niên, trí thức trẻ phải ý thức tự giáo dục, tự rèn luyện, tu dưỡng để không ngừng hoàn thiện và phát triển, xứng đáng là người thừa kế truyền thống cách mạng, tiếp tục chèo lái xây dựng chủ nghĩa xã hội. Trong đó, cần tập trung đến việc rèn luyện, phát triển toàn diện cả về trí, đức, thể, mỹ như sinh thời Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn chú trọng đối với thế hệ trẻ. Mỗi thanh niên cần ra sức học tập, rèn luyện thể chất; tu dưỡng đạo đức; nâng cao trình độ, chuyên môn... Đặc biệt, trong giai đoạn hiện nay, thế hệ trẻ cần trang bị nền tảng lý luận vững chắc cùng những tri thức khoa học mới; khắc phục triệt để bệnh “lười” học tập lý luận chính trị. Luôn củng cố tri thức, nâng cao bản lĩnh chính trị, luôn kiên định với

con đường cách mạng của Đảng và luôn vững vàng trước sự xuyên tạc, chống phá của các thế lực thù địch, cần nêu cao tinh thần tiên phong, xung kích; đi đầu trong học tập để lập thân, lập nghiệp; lao động, sản xuất để phát triển kinh tế - xã hội đất nước, vì mục tiêu “Dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh”.

Như vậy, thực hiện tốt một số định hướng được chỉ dẫn bởi tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục, đào tạo, bồi dưỡng thế hệ trẻ sẽ góp phần xây dựng nguồn nhân lực chất lượng cao đáp ứng yêu cầu của cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0 và hội nhập quốc tế. Đồng thời, thực hiện thành công mục tiêu “phấn đấu đến năm 2030, nền giáo dục Việt Nam đạt trình độ tiên tiến trong khu vực”⁽²³⁾ □

(1), (9), (11) và (15) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, t.11, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr.528, 399, 400 và 399
(2) và (19) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, t.12, Sđd, tr.222 và 76-77
(3), (13) và (18) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, t.10, Sđd, tr.345, 437 và 591

(4) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, t.4, Sđd, tr.34-35

(5), (16) và (20) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, t.15, Sđd, tr.612, 670 và 508

(6), (7), (8) và (10) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, t.9, Sđd, tr.178, 264, 178 và 178-179

(12) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, t.14, Sđd, tr.400

(14) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, t.8, Sđd, tr.264

(17) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, t.13, Sđd, tr.272

(21), (22) và (23) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, t.1, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021, tr.136-137, 232-233 và 234